

Asia: VN/650/2022

Lausuntopyyntö toimeentulotukilain uudistamiseen liittyvästä hallituksen esityksestä

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Terveyssosiaalityöntekijät ry:n lausunto toimeentulotuesta annetun lain uudistamisesta 31.5.2022

Terveyssosiaalityöntekijät ry pitää toimeentulotukilain muuttamisista tarpeellisena ja kattavana monelta osin, varsinkin kun tavoitteena on parantaa erityisesti haavoittuvassa asemassa olevien asiakkaiden asemaa, huomioiden eri asiakasryhmien erilaiset tarpeet sekä lisätä moniammatillista yhteistyötä Kelan ja hyvinvointialueiden kanssa. Silloin jos, tavoitteena on haavoittuvassa asemassa olevien asiakkaiden aseman parantaminen, tulee myös tunnistaa, missä heidän asioitaan hoidetaan ja käsitellään.

Terveydenhuollon sosiaalityö

Terveyssosiaalityö kattaa laajasti terveydenhuollon kaikki yksiköt, sairaalahoito, avohoito, perusterveydenhuolto, erikoissairaanhoido sekä kaikki ikäkunnat vauvasta vaariin. Lisäksi terveydenhuollon sosiaalityössä tehdään jo tavoiteltua sote- integraatiotyötä, jossa aidosti sujuvitetaan asiakkaan palvelupolkuja, toimitaan oikea-aikaisesti sekä ennalta ehkäisevästi. Terveydenhuollon sosiaalityössä tehdään elämäntilanteen arviointia ja palvelujen ja etuuksien yhteensovittamista sekä jatkopolkujen suunnittelua, jossa terveydentilaa liittyvät tiedot auttavat muodostamaan kokonaiskuvan asiakkaan tuen tarpeesta sekä suunnittelemaan työskentelyä, mikä voi myös jatkua terveydenhuollon sosiaalityössä pitkään. Terveydenhuollon sosiaalityössä usein asiakaskunnan toimintakyky ja sairaus estävät omien asioiden hoitamisen, missä terveydenhuollon sosiaalityöntekijät ja -ohjaajat ovat avainasemassa tunnistamassa asiakkaiden muun muassa taloudellisten tuen tarvetta sekä sen vaikutusta sosiaaliseen suoriutumiseen sekä sosiaalisten ongelmien ehkäisemiseen. Asiakkuus ei aina johda sosiaalihuollon asiakkuuteen ja täydentävään ja

ennalta ehkäisevään toimeentulotukeen, vaan asioiden hoitaminen jää terveydenhuollon sosiaalityöhön.

Sosiaalisen tilanteen arviointi kattaa myös sosiaalihuollon ulkopuoliset palvelut esimerkiksi vakuutusjärjestelmän etuudet ja palvelut, ammatillisen kuntoutuksen vaihtoehdot, järjestöjen mahdollisuudet jne. Keskeistä terveydenhuollon sosiaalityössä on sairauden tai vamman aiheuttamien tilapäisten, toistuvien ja pitkäaikaisten rajoitteiden vaikutusten ymmärtäminen asiakkaan sosiaaliseen toimintakykyyn ja arjessa toimimiseen sekä taloudelliseen tilanteeseen.

Säännöskohtaisissa perusteissa käytetään välillä mainintaa sosiaalihuollon työntekijästä ja välillä sosiaalihuollon ammattihenkilö. Sosiaalihuollon ammattihenkilöt eivät välttämättä tee hallinnollisia päätöksiä, mutta ovat vahvasti asiakkaiden asioissa mukana ilman sosiaalihuollon asiakkuutta, kuten terveydenhuollon sosiaalityössä. Sosiaalihuollon ammattihenkilöt tulee mainita 15§ sekä 18 g§ ja mahdollisesti 14e-f§, jotta päästäisiin tavoitteeseen haavoittuvassa asemassa olevien asiakkaiden aseman parantamisesta sekä moniammatillisesta yhteistyöstä. Tietojen saanti ongelmat terveydenhuollon sosiaalityössä ovat tulleet esille Kelan kanssa tehtävässä yhteistyössä, mikä on hankaloittanut juuri erityisesti toimintakyvyttömiä ja haavoittuvassa asemassa olevia asiakkaita. Terveystuollossa toimivat sosiaalityöntekijät ja sosiaaliohjaajat ovat sosiaalihuollon ammattihenkilöitä, mutta eivät sosiaalihuollon työntekijöitä, joten jo pelkästään nimen käyttäminen väärin aiheuttaa ongelmia tiedon saannissa, mikä on huomattu Kelan kanssa toimiessaan. Tästä on aiheutunut suurta haittaa terveydenhuollon sosiaalityöntekijöiden asiakkaille, koska heidän asiakaskuntansa on usein toimintakyvyltään juuri heikoimmassa asemassa olevia asiakkaita, joiden psyykinen tai fyysinen toimintakyky on kokonaan tai väliaikaisesti alentunut esimerkiksi tajuttomuuden, puhekyvyttömyyden, liikuntakyvyttömyyden tai psyykkisen voimien vuoksi ymmärrys on puutteellinen, mikä johtuu sairauden tuomasta epäluuloisuudesta, sairaudentunnettomuudesta tai kognitiivisen kyvyn heikentymisestä sekä lisäksi heillä on vielä sosiaalisia ongelmia.

Sosiaalihuollolla on merkittävä rooli täydentävän ja ehkäisevän toimeentulotuen myöntämisessä, mutta haavoittuvassa asemassa ja tilanteessa olevien asiakkaiden asioita hoidetaan myös muualla sosiaalityössä, mikä ei aina ole sosiaalihuollon työntekijän tekemää työtä. Osa asiakkaiden asioista saadaan selvitettyä Kelan perustoimeentulotuen ja muiden etuuksien osalta ilman täydentävää ja ehkäisevää toimeentulotukea ja siten asiakkuutta ei ohjata sosiaalihuoltoon. Asiakkailta voi olla myös sosiaalihuollon palveluiden tarve, mutta hän ei välttämättä mene tai häntä ei tavoiteta sosiaalihuollon palveluissa, mutta asiakkaiden asioita hoidetaan hoitoyksikön sosiaalityössä, jossa on asiakkaan terveydenhuollon kontakti.

Terveydenhuollon asiakaskunnassa on paljon asiakkaita, jotka eivät osaa kertoa itse, onko heillä jotakin palveluita jo olemassa sosiaalihuollon puolella tai ns omatyöntekijää, koska eivät itsekään hahmota asiaa tai sosiaalihuollon palvelulle ei ole yksinkertaisesti tarvetta. Nyt lausuntokierroksella olevassa toimeentulotukilain muutoksesta olisi tärkeätä tehdä näkyväksi terveydenhuollossa tehtävä sosiaalityö, jota ei tunnisteta tällä hetkellä Sosiaali- ja terveydenhuollon lainsäädännön palvelutehtävissä ja siksi jää usein pois myös muista lainsäädännöllisistä kokonaisuuksista. Näin voi käydä myös 27§:n kohdalla alueellisten neuvottelukuntien muodostamisessa, vaikka

terveydenhuollon sosiaalityössä kertyy äärimmäisen tärkeätä tietoa haavoittuvassa elämäntilanteessa olevista asiakkaista ja heidän olosuhteistaan. Koska terveydenhuollon sosiaalityön palvelua ei ole selkeästi asemoitu, niin tehtävään liittyvät oikeudet jäävät helposti saamatta ja voi aiheuttaa asiakkaiden/ potilaiden tilanteessa aiheetonta haittaa.

Toimeentulotukilain uudistamisen yhtenä lähtökohtana on myös joustava yhteistyö erityisesti erityistä tukea tarvitsevien asiakkaiden osalta ja tämä edellyttää myös joustavia rakenteita ja toimintakäytäntöjä, jotta tavoitteeseen päästää. Haavoittuvassa elämäntilanteessa tai toimintakyvyttömien asiakkaiden osalta ei ole tarkoituksen mukaista lisätä monimutkaisia rakenteita, vaan tietojen saanti ja asioiden hoitamisen tulee sallia myös muissakin sosiaalihuollon ammattihenkilöiden työssä, koska osaaminen ja asiakkaan tuntemus on keskittynyt asiakkaan asioimisyksikköön. Terveystuon sosiaalityössä asiakkaiden asioiden hoitamisessa ongelmana ovat myös usean toimijan kanssa toimiminen, salassapitosäädökset ja nykyiset rakenteet perustoimeentulotuen, täydentävän toimeentulotuen ja ennalta ehkäisevän toimeentulotuen osalta näyttäytyvät monimutkaisia. Toimintakyvyttömän asiakkaan näkökulmasta katsottuna Kelan toimeentulotuen ja sosiaalihuollon täydentävän ja ennalta ehkäisevän toimeentulotuen hoitaminen yksin näyttäytyy mahdottomalta ilman henkilökohtaisen tuen saamista ja tähän ei yksinään riitä henkilökohtainen palvelu, jos asiakas ei kykene edes asioimiseen tai palvelupisteeseen menemiseen.

Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia on omassa lausunnossaan todennut aikaisemmin, mikä on annettu toimeentulotukilain uudistamista valmistelevalle työryhmälle mietintöä varten myös, että on huomioitava, että sosiaalityön lausuntoja tehdään nykyisin hyvin monissa erilaisissa sosiaalihuollon ammattihenkilöiden palveluissa, kuten terveysosiaalityössä. Terveystuon sosiaalityössä tehdään perinteisesti integroitua sosiaalityötä, jossa yhdistyy sekä sosiaalihuollon että terveydenhuollon viitekehys, jota myöskin tulevissa hyvinvointialueiden sosiaali- ja terveydenhuollossa tavoitellaan. Palvelujärjestelmän sekä lain uudistuksien tulee tunnistaa myöskin nämä, jos aitoa yhteistä moniammatillista yhteistyötä tavoitellaan sekä halutaan parantaa erityisryhmien asioiden hoitamista.

Näin ollen Terveystuon sosiaalityöntekijät ry vaatii toimeentulotukilakiin muutoksia pykälien 14 e-f§, 15§ sekä 18 g§, että sosiaalihuollon työntekijän sijasta käytetään nimeä sosiaalihuollon ammattihenkilö sekä alueellisia toimikuntia perustaessa huomioidaan myös terveydenhuollon sosiaalityö.

Terveystuon sosiaalityöntekijät ry

Hallituksen puolesta

pj

Hornborg Sirpa
Terveyssoaalityöntekijät ry